

НАЦІЯ В ПОХОДІ

NATION IM AUFBRUCH

Орган
української державницької думки

На правах рукопису.

Зміст першого зшитка

Організація хстиння.

(бр): Приявність Вячеслава Липинського.

І. Гриневич: За українську відповідь добі.

А. Маренко: Еспанія на історичних розгравях.

Aus der nationalen Staatsideologie.

З новітньої поезії:

З олімпійських сонетів — Вольфганг Шнеман

Ведяєззові списи — Манюель Мачада.

Ю. Косач: Розважування про театр.

Огляд преси.

З української хроніки.

Нові Книжки:

За велич нації — збірник. / Р. Мартель: Le problème de l'Ukraine / М. Tsoulukidze: Die Ukraine.

НАЦІЯ В ПОХОДІ — NATION IM AUFBRUCH

двотижневик — зш. 1. — Halbmonatschrift — Н. 1

Herausgeber: Ossyp Dumin

Berlin, Reichsstraße 50

НАЦІЯ В ПОХОДІ

NATION IM AUFBRUCH

Орган української державницької думки

Організація хотіння

Українська дійсність поточного поліття-сповнення того, що було тугою поколінь в минулому столітті. Здвиг українства, бунт національного ідеалу, колись затасний в гуртках вибраних, пішов ушир. Здається, начеб хазяїн-плугатар ввійшов великої провесни, 1918 року, і розгорнув пребагатий обліг всеукраїнства, для сівби великих правд і призначень. Здається, вся нація, пробуджена в огні йде нестримним походом у майбутнє і пошум її стихійного зриву могутній наче повідь.

Та, жакоба самоокреслення, зокрема в нас, прибрас ознак небезпеки. Розмах національного романтизму у народів з невиробленою провідною верствою, з непевною ще в перспективі духовою базою, а що найголовніше у народів поневолених, може стати тривожним для майбутності самого народу. Це торкається не тільки самої акції, що її завжди кличе до життя національний романтизм, динамічний і революційний по своїй істоті; тієї акції, яка без дальших перенеків має всі прикмети не конструктивності і безпильності, але це торкається [що є важке] ідеологічного боку. Ідеологія національного самоокреслювання нашої доби є незавінчена, імліста і хитка. Ірраціональний гін широким має українських, та жакоба здобування нових просторів метафоричних і дійсних, у нашої молоді зокрема, шляхетний іноді героїзм, що пливє з гарячого патріотизму-визликають одначе турботу: куди прямус це визволенє хотіння? Яку остаточну мету має зрив нації, що ми його свідкамь? Повстас турбота про ввоярдування і організацію українського почуття. Тим більше, що акція, ведена деким, охочим до спекуляції на святих українських почуттях, та акція з тенденцією підпорядкування їй всього українського суспільства, стає шкідливою не лиш у площині

ідей, але її у царині правлячих річей-загрожує вирост життєвим інтересам нації.

Гурбуємось за дальні перспективи нації.

Гурбуємось за те, що нашій нації з волі тих, які ще вчора розгойдували її накликами до великих призначень, світять нині вже близькі мети, сьогоднішні, а не істотні-сягаючі в майбутнє. Добрівши в розгоні сновид до роздоріж і протиріч, вчорашні „революціонери” вже дбають про закріплення тих обмежень, які вони самі в своїй маленькості накинули нашій нації. Обмеження ті виявились у повній незарадності, коли прийшла мова про накреслення обривів ідеологічних, коли стало питання про українську відповідь добі, якої не могли дати ті, що одірвались од душі народу, од традиції тисячелітнього нашого існування, які не вглиблювались у джерела нашого національного розгону, в особливості нашої соціальної статі, нашої геополітики. Чужі, стандартні зразки правлять за найвищу мудрість. Не візія нації й її перемоги в історії як найвища правда Українців, а перемога нікчемної, дрібної групи ось що вчинено змістом нашого походу.

Не вільно пригашувати національного чуття. Одначе полумя в руках дитини, шаленця і злочинця може коїти лиш шкоди.

Тільки кристалізація державницького світогляду, як вищих форми національної свідомості збереже нас не лиш як духову цілість, але як етнічну. Творчість Вячеслава Липинського тільки нині стає зрозумілою, а постать автора Листів до братів-хліборобів видається ще більш самітною в перспективі того поліття, що визначилось хоробливим зростанням національної свідомості. Тільки нині відживає пам'ять В. Липинського, коли треба сточити бій за Українця-державника, як за найвищий зразок типу Українця-патріота і громадянина.

Перед нашою Батьківщиною величні перспективи. Дехто накреслює схеми імперії, спадкоємниці Візантії, Риму, центра нової цивілізації, ключа Сходу Європи.

Все це булб довіллям романтиків і мрійників, колиб виходило зо святого почуття патріотизму, а злочином, колиб стало засобом у руках демагогів і спекулянтів. Бо наша українська дійсність, не та святкова, а буденна, наша внутрішня убогість, духова і моральна пустька, здезорієнтованість політична хаос ідей, провідів і чину, все це не співмірне із найбільш привабними, поетичними схемами й задумами.

Самеж палке почуття, найбільш героїчне і шляхетне не заступить мудрости, якою мусять жити і рядитись нації.

Україна є місцем великих призначень, це правда. Україна в нових укладах світу, що гряде, сповнить неабияку роль, як важливий чинник. Але нам ходить про те, щоб ми не були господарем своєї долі, щоб ми не кермували своїм походом, щоб у співпраці чинників нового укладу ми були діяльні як самобутня і важлива величина.

Треба завершити етап, що його веде нинішнє українське покоління, в державницькому дусі. З хаосу, стихійного зриву, палахкотіння, напруження-виточити брилу тверду й непохитну, двигану на путі історії гаслом Державности, як провідним для поточного періоду.

Державницький світогляд не є лиш світогляд відданого діловода, доброго виконавця, слухняного воїна, чесного фахівця. Це цілий комплекс високих вартостей, що мусять зложитись на тип Українця-конструктора, того, що без нього не до подумання Українське Завтра. Це велика і відповідальна підготовка до розуміння й до виконання тих вищих зразків, за якими тужить доба.

Той, хто рівняється по найнищих зразках-стоїть здаля од доби, од великих її доріг. --- Не применшувач національної гордості, що сягає по чужі зразки, не паливода, що притьмом гасить ним же підпалену пожежу, не раб, не пристосуванець.

І навіть герой, чесний і відданий справі чину для нації, неоднораз поведе націю на манівці, бо надто ще молода наша нація, надто неоднолита духово, щоб із рейок натхнення переключитись відразу на шляхи будівництва.

На рідньому ґрунті йде вже бій за державницький світогляд. Туга за скоренням пробудженої стихії розумному державницькому наказові існує серед Українців. Все, що думає й творче в Україні, все те, що приходить несподівано і нераз безіменно, щоб створити новітню еліту українську, прагне, дати н а ш у , українську відповідь добі, прагне ясно й чітко окреслити шлях нашого походу, його мету.

Бій точиться. Між інертним, хаотичним („динамічним“) українством переходової доби, що сповнила свою роль як антитеза умираючому вікові хуторянського всесвітінства, а українством доби завтрашньої, державної. Зміст його пребагатий: це знайдення нашого українського світу-відповідного добі, але звязаного коріннями із давниною, з предками і ґрунтом. Це боротьба за міцну моральну основу без якої неможливий ні подвиг, ні звичайний чин людей. Це врешті спертя нашого державного міту не на імлістих невідомих, а на здоровій, виразній дійсності.

На рідній землі боротьба державницького духу з хаосом іде вширш, сповнює маси жадою справді конструктивного почину. Еміграції припадає завдання спрямувати цю боротьбу в в и ж.

Органічний вияв новітнього державницького руху серед Українців треба виконати належним, всестороннім змістом.

Вірні традиції, українські державники поточного поліття хочуть закреслити широкий лук, що обєднає державницьку думку сьогоднішнього дня із вчорашнім. Не безбатьченками приходимо до слова, не „починаємо” од себе доби, не негуємо нашої традиції. Знаємо, що за нами праця минулих літ, праця мислителів державників, що од Хмельничан до Вячеслава Липинського боролись за організацію української стихії під знаком волі і розуму, від знаком українського державницького духа. Звести лук між працею доби Липинського а добою нинішнього дня, такого вирішального для нас-завдання відновітального й трудне, але бо не через легкість і безвідповідальність веде державницька путь. —

Приявність Вячеслава Липинського

[бр] Через союз поколінь ненароджених, живих і вмерлих закріпляється нація. Зворот до традиції—одна з чинностей, що цей союз реалізують. Пореволуційні роки відзначились серед нас тугою за джерелами традиції, за всім великим і вартісним, що було перед нами, за всім, що дає змаганням нації тяглість, певність перемоги, свідомість, що нинішні її змагання, це лиш звено, як звенами було її горде Вчора і буде ним світле Завтра.

Шукання за легендою в минулому для виправдання сучасного є сьрізь. Навіть дефетисти, для заповнення своєї порожнечі духу, для прикриття своєї слабости і безвідповідальности перед добою звертаються до минулого. Ті, що вчора ще одрікались своїх батьків, нині за ними злякано й розгублено оглядаються. Та, героїзм і мудрість не приходять через дефетизм. Традиціоналізм слабости не вимріє міту. Глядання на о с н і х за гордістю з предків, явище неорганічне, як неорганічним є сприйняття світогляду національної віри всім табором пораженства.

Легенда В. Липинського чужа традиціоналістам слабости. Бо зрозуміти В. Липинського, оцінити його появу в нашій

духовости, вчинити з його постаті міт, може лиш традиціоналізм сили, той, що повстає органічно, той, що лягає в основу синтетичного світогляду державника, створеного з волі і розуму, що бере джерело в раціоналізованому містицизмі Українців.

В. Липинський не тільки творець доктрини князюкратії й доктрини Трудової Монархії. Як такий, він станув уже величиною європейської міри, одним із піонерів того новітнього державництва, що його основні елементи вже реалізуються на наших очах в країнах національних революцій. Не дивно, що європейський Окцидент починає належно оцінювати творчість В. Липинського, справедливо надаючи їй у н і в е р с а л ь н о г о значіння.

В. Липинський, з черги, це не тільки блискучий соціолог і історик, якого праця в тих ділянках належить до шереху наитреваліших і найоригінальніших за останню добу.

В. Липинський це мислитель дуже широкого масштабу якраз через свою великість в українському пляні, через той слід який вчинив він у рамках нашої доби і нашої духовости своєю індивідуальністю.

Вже чимало літ ділить нас од смерті цього першого організатора українського національного хотіння, цього обновителя віри української в найкрапчих і найшляхетніших її доімах. Ще більше часу проминуло од доби, в якій написано Листи до братів хліборобів, цю книгу, що палахкотить патосом письменника-здобувця, невід робленим натхненням патріота, людини тортурованої неспівмірністю завдань доби і нікчемности сучасників. Але, дивна річ, коли лиш не розгорнемо цю книгу, завяжди найдемо в ній відповідь чесну і правдиву. Вона окреслює, вона осуджує і пророкує. Поокремі речення її писані з такою силою, начеб були писані тільки вчора, навіть лишнині. Цікаво, що не одне явище українське, переживши Липинського і діючи ще нині, мусить кінчити свій вік із виданим на нього засудом Липинського. Янгол стилю Липинського, непокірний і невблаганий, але справедливий вітає над нами.

Кажуть, що життя вносить у навчання шляхтича з Затурців корективи, що багато з його поглядів нині вже не суттєве. Можна із цим погодитись. Самий Липинський, бувши строгим діалектиком, розумів би, що відстань 20 літ уже доволі виправданий критерій для коректив деяких вирішених ним проблем, що кожний твір письменника, до того політичного, слід розглядати в звязку з його добою, в звязку з ґрунтом і обставинами, серед яких той письменник жив і творив. Але час, надто поверховна міра для захитання загального світогляду Липинського, що був суцільним, льогічним і глибоко

продуманим. Липинський мав надто велику пошану до слова й до покликання письменника, щоб творити і будувати наоспіх. В його завданні „оновити давню віру” через організацію стихійного, ірраціонального хотіння Українців перебувала частка того таємничого вічного, що його розкриття припадає лиш небагатьом вибраним, тим, які попереджують свій час, які творять не на мить, а на вічність.

Лінією найменшого опору було б для Липинського сприйняття поверховного і поплатного ритму письменників сучасного йому періоду, що працювали лиш на підсилення стихійного національного почуття. Можна бути певним, що тоді без застережень Липинський був би анекдотований нинішніми традиціоналістами слабости. Але, Липинський, хоч глибоко натхнений віщим патосом письменника-провідника, був ворогом усякої лірики, коли шло про таке велике завдання як кладення підвалин конструктивного світогляду української аристократії-еліти, що мала б стати керманічем нації, визволителем її з колоніальної неволі, духової й фактичної. Ритм творчости В. Липинського був інший. Липинський визнавав кволість слова перед силою діла і не словесне переконування та словесна оборона світогляду, намальованого ним, була його метою. Діло- (реалізація правдивої великої України) було його турботою й ціллю його життя. Внутрішнє переконання, досвід і умови його доби відродженого українського хотіння склались на величезну, фанатичну його віру в Україну, в її прийдешність. „Збудована на нашому цепочатому й буйному дикому полі, сильна Держава Українська має дані перейняти від старіючої Західньої Європи-може так як колись Візантія від упадаючого Риму, весь її многовіковий досвід, всі здорові зерна її великої культури і ці зерна на свому родючому ґрунті до ще більшої височини виростити.....” [Листи ст. 468.]

Як органічний традиціоналіст, Липинський знав, що перед ним була праця українських поколінь, яка привела до сучасного стихійного хотіння українських мас окреслити себе. Письменникам поточної доби він доручав не „вести в бій”, не посилювати стихійний розмах і романтизм Українців, а шукати метод, які б дозволили те хотіння опанувати, а тим самим прискорити створення реальної державної України, а тим самим-вчинити Україну великою не лиш у мріях і на словах, але й на ділі. Хаосові бажав протиставити лад, стихій-опано-

ваність, анархії державницький світогляд, кволости, що сховалась за гучні фрази-дійсну міць.

В цьому ритмі напруженої, але опанованої волі в ритмі традиційному для всіх українських велитнів духа поздовж нашої історії, жив і творив В. Липинський.

Коли інші, українська стихія звільна переходить в організовану націю з конечними і близькими плянами державности, коли безвідповідальний романтизм уступає відродженому державницькому реалізмові, приявність В. Липинського яскравішає. Він між нами і з нами- тими, що, за Липинським, Божий світ України прагнуть вдосконалити по своїх силах і спроможностях.

І. ГРИНЕВИЧ

За українську відповідь добі

Вибороти свій окремішній світ в історичних епохах-таємниця творчої сили кожного народу. Світ нації розумімо як цілість всіх вартостей культури й цивілізації, відмінних од такихже у інших націй. Світ нації-це найвища, об'єктивно-ідеальна правда, до якої стремить дане, зорганізоване в нації-державі суспільство, зєднане спільною історичною долею, спільними матеріальними даними як племінність, мова, побут, територія. Не треба надзвичайної аргументації для доведення факту, що об'єктивно-ідеальна правда кожної нації є інша і ступінь більшої чи меншої свєсєрідньости й виразности тієї правди відповідає більшій чи меншій політично-матеріальній експансії даної нації. Колиб ця правда, чи світ, чи цілість вартостей, по які стремить нація, були всюди однакові-відпалаб узагалі потреба ділити суспільство світу на окремі нації. Твердження це аксіоматичне з тієї простої причини, що єдність нації зобумовлена саме тим єдиним і виключним ідеалом. Іншої умовини для єдности, що здійснюласяб для тих самих цілей, покищо не знайдено.

Націоналізм — це хотіння здійснити, розвивати, обороняти і розповсюднювати якийсь специфічний національний ідеал, виражений в цілости життя нації-починаючи од її державних установ і закінчуючи її справами мистецтва, будівництва іт. п.

Гармонія всіх національного змісту відтінів ідеалу, виступаючих у різних аспектах життя нації-творить якраз її неповторний, окремішний світ.

Правда, не до дискусії є факт, що в поокремних епохах історії, а навіть вічно, існують вартости порядку універсалістичного, спільного усім народам. Такі є напр. деякі засади етики. Але з другого боку помічаємо, що деякі установи універсалістичного типу в різних осередках племінних і географічних прибирають інші відтіні. Діється це не тільки в наслідок емпіричного розуміння ідеалу, але и об'єктивно, ізза неможливости сприйняття його в найчистішій формі через різnorodність духових систем поокремних середовищ. Отже ідеал універсалістичний у чистій формі є фікцією, як і багато інших абстрактних конструкцій. Ідеал цей повстає не механічно, як сума однакових ідеалів окремих середовищ а як гармонія різних ідеалів, не подібних до себе і, парадоксально, навіть може суперечити собі, об'єднаних хіба лиш спільними джерелами повстання (в найчистішій, ідеальній формі) що є категорією абсолютно мислевою, а не фактичною!

Прагнення націй витворити свій окремішний світ, свою ідеальнооб'єктивну правду, оборонити її й накинати (через надання їй цих універсальности) становлять, очевидно, зміст всієї історії людства. В нашій добі національного динамізму цей зміст заакцентовано виразніше ніж звичайно.

II.

Передумови до сформулювання української об'єктивноідеальної правди нашої доби існують. Як кожна інша нація маємо невичерпальні резерви внутрішньої, духової енергії, потенційно незвичайно своєрідної і самотубної. Події лише одного революційного поліття (1917—1921) засвідчили велике багатство українського творчого духу, здібного створити новий і зовсім окремішний український світ. А база національної традиції, як нашої виключности, потрапила навіть серед дуже невідрадних умов (негтування її зовнішніми і українськими силами) виловити потужній і прекрасний український національно-державний м і т, що знайшов виправдання не лиш у натхненній ним волі мас, але й у льогічному, розумовому обґрунтуванні.

Речі не викликалиб ніяких сумнівів, колиб не існування упертої тенденції декого з Українців заступити той виключний український світ ідеалів спробою бездушного і механічного

зацінення нам чужих правд, змагання до накинення нам під видом національної правди якогось мітичного універсальнічного закону. Очевидно, в силу повної нелюдічності, така тенденція веде до яловіння українського міту, до карикатурності запозичень, до деформації українського світу. Це є поменьшування нашої національної г о р д о с т и, це є безмірне обезцінювання нашої мудрої і великої нації, яка доказала нераз свою цілковиту зрілість до витворювання неповторних вартостей, яка продовж віків боролась саме за самобутність своєї духовості і здобула її вишлеканням окремішнього і багатого насліддя, хочби в царинах права, моральності, естетики, не кажучи про ідеал нашої державної місії й державної організації.

Залишивши поменьшувачів національної гордості в їх самовбивчій чинності наслідування чужих зразків, слід боротись за ту нашу, українську „відповідь добі”, якої домагається від усіх націй А. Розенберґ. Український нарід повинен дати „самобутню відповідь на питання поставлені перед ним долею”, повинен створити таку об'єктивно-ідеальну правду, якаб „уособнила світогляд народу в даному сторіччі і відповілаб на запити даної епохи” (промова А. Розенберґа з 7. II. б. р.).

Анальотичний підхід до проблеми, коли завважимо, зраджують всі здорові національні організми, відновлені через перемогу довершених чи підготовлюваних національних революцій. Шукання власної відповіді на запити долі і доби питоменне Іспанії, Португалії, Румунії, Бельгії й т. п. Зокрема в Іспанії, націоналістичний рух дбає про заакцентування тієї „іспанськості”, що її один із визначних духових керманичів новітньої Іспанії Раміро Маєзту вклав навіть у рями строгої доктрини.

Можна бути певним, що здорова тенденція українців шукати свого властивого ідеалу лише в нашій історичній місії, лише в нашому підсонні, в нашій цивілізації стає прагненням українців ідучого періоду. Навіть більше, вона є їх обов'язком.

Епоха, що йде під знаком духового підйому і боротьби з нівелюючим матеріалізмом-новітнім варварством, вимагає од націй посиленої активності в творенні самобутних вартостей. Чим звучніше вони себе доповнюють, тим чудеснішою буде гармонія великої епохи в якій живемо.

Еспанія на історичних гранях

Розстріляний підступом молодий вождь „Фаланґи” Антоніо Хосе Прімо да Рівера урочисто окреслював глузд горожанської війни, що надходила [29. X. 1933]: „Майбутній двобій буде більш драматичний ніж виборча боротьба, ніж прастарий поєдинок між лівицею й правицею. Це буде двобій між фронтом заколоту в душі російської революції, між фронтом Азії й фронтом національним, веденим новітньою генерацією.” Двобій закінчується перемогою табору вірних Батьківщині: марксистська тиранія і демоліберальна анархія відступає, відкриваючи двері еспанській нації в добу відродження, політичного і духового.

Сучасний період еспанської історії мимоволі прирівнюється до того, що вжився звиж сто літ тому, незабутньою сторінкою в долю еспанського народу: 2 травня 1808 року французькі окупанти розстріляли керівників народної змови Даоіза Веллярду і Руїса Мендоцу. Другого дня вся Еспанія станула в огні. Розпочалась жорстока і затяжна війна з окупантом, що скінчилась остаточним зломанням його потуги.

Смерть Кальва Сотеллі, трибуна і провідника неомонархістичного табору, в добу республіканської анархії, 13 липня 1936, була сигналом до зриву. За декілька днів генерал Франко зняв повстання проти марксистської тиранії, проти інтернаціонально-московської навали.

Дві дати — 1808 і 1936 звязують нинішню, новітню Еспанію з її величчям минулим, з тими найвищими зразками, на які зорієнтований дух еспанської нації. Традиція „Реконкіста” — відвойовання, боротьби за право на священній батьківській землі, складає вже основу душі Еспанії від часів боротьби з Іслямом. Це звено ідеї „еспанськості”, що була вже гаслом поколінь, збунтованих проти ліберального консерватизму ХІХ століття. Консерватизм нового покоління це дух Сіда Кампеадора, що волів життя повне і здобичницьке од покори і чужинського, духового ярма.

Армія Йосифа Бонапарта вчора і загони Димітрова-Сталіна нині це те саме варварство, з яким бореться до переможного кінця той, хто вірний гаслові „Реконкісти”. Ген. Франко в промові з 13. XII. 1938 р. вказує якраз на цей глузд війни. „Це війна за справжню свободу, за повне визволення од чужинців. Іде про те, чи буде існувати Еспанія, чи зникне. Тому всі справжні еспанці станули по нашому боці, весь народ станув за нами. Проти нас лише громада чужинців і

їх еспанських наємців. В таборі червоних нема таких, що б'ються за Еспанію. Там є лиш ті, що б'ються проти Еспанії. Всі хто хоче бачити Еспанію сильною і вільною-з нами; з червоними лиш той, хто ненавидить велич Еспанії."

* * *

Перемога патріотичного табору в цій війні, як і в тій, з 1808 р; завдячується перш за все консервативному духові еспанського народу, що його основною прикметою було плекання високого морального рівня, зберігання окресленої ідейної насиченості, переховування найкращих зразків лицарського і християнського Середньовіччя. На цих базах повстали, зросли і об'єдналися творчі і провідні кадри двох новітніх національних рухів Еспанії: „Фаланґа” і „Т.І.Р.Е.” (Традиційність і Обнова Еспанії). Вони виводяться із праці інтелектуалістів-патріотів, розпочатої ще перед 40 роками, а виявленої згодом в поважних позиціях групи „Еспанська Акція” (очолюваної Раміром Маєзту), неомонархістичної формації на чолі з Прадерою (автором твору „Нова Держава”), вкінці доктрини Кальва Сотеллі, що була синтезом нового авторитаризму і традиційної еспанської політичної думки. Вожд і теоретик „Фаланґи” Прімо да Рівера додав еспанському консерватизмові революційного, динамічного первня і головно причинився до того, що дві русійні сили Еспанії, консерватизм і націоналізм пішли разом до Еспанії, „великої, вільної і єдиної”. Бо всяке розбиття конструктивних сил нації було вороже патріотизмові Хозе Антоніо да Рівери: „Батьківщина це абсолютна єдність, де зливаються всі одиниці і всі класи. Батьківщина не може належати лиш до класи, найбільш сильної, чи до партії, найкраще зорганізованої. Батьківщина це трансцендентна єдність, це неподільна єдність. Ми хочемо стати на службу цієї нескірної єдності, цієї постійної єдності, цієї невідкличної єдності, що зветься Батьківщиною”.

Рівночасно довершено злиття кількох консервативно-монархістичних груп (карлістів, альфонсістів і ін.) в згадану „Т.І.Р.Е.” Коли „Т.І.Р.Е.” надало національній революції властивий, виключний, позитивний напрям, згідний з традицією, рівнобіжний до історичних плянів, то „Фаланґа” відмолодила національнодержавну легенду Еспанії своєю молодечістю, своїм темпом, своїм наголошенням соціального моменту, що був нехтований колишніми консерватистами ліберального тону. Проте традиція, вірність заповітам лицарської і християнської мінувшини Іберійського півострова є наисуттєвішим об'єднуючим звеном. Це їй дозволяє на як наясвітліші надії

в майбутньому. Візія новітнього еспанського імперіялізму, відновлення величі Еспанії конкістадорів і Филипа II, зовсім виразна в ідеології „Фалянті” і „Т.І.Р.Е.” Прімо да Рівера бажав двох річей: „матеріяльної бази для існування народу і колективної віри еспанців у їх могутнє відродження...” Одначе, генерал Франко стверджує, що еспанський імперіялізм нової доби „буде імперіялізмом виключно духовим. Майбутнє нашої нації буде дуже плідним, бо обунила його кров еспанців, віддана так щедро.”

Aus der nationalen Staatsideologie

(W. Lypinskyj's: „Die Briefe an die Brüder Bauern“).

In seiner letzten Rede sagte Reichsleiter A. Rosenberg u. a. folgendes:

„Es erscheint deshalb heute notwendig zu betonen, daß genau so, wie der italienische Faschismus eine originale Antwort des italienischen Volkes an das Schicksal ist, auch der Nationalsozialismus für sich in Anspruch nehmen kann, die Weltanschauung des deutschen Volkes in unserem Jahrhundert darzustellen und die Antwort der deutschen Nation an das Schicksal unserer Epoche. Wer von anderen Völkern in sich die Kraft fühlt, eine ähnliche Antwort zu finden, der soll es unter Zurückgreifen auf Persönlichkeiten und Ideale seiner eigenen Vergangenheit tun, oder aber Prägungen finden, die diese Nation aus der Gegenwart in die Zukunft ihrer Form weisen“.

Wir Ukrainer haben auch unsere Antwort an das Schicksal. Es ist unsere national-staatliche Weltanschauung in Form der Theorie der „Monarchie der Schaffenden“. Der Begründung dieser Theorie ist das Buch eines der größten Ukrainer des 20. Jahrhunderts, W. Lypynskyj's († 1930) gewidmet.

„In der ganzen Welt tobt gegenwärtig ein Todeskampf zwischen zwei Gesetzen: dem Gesetz des Bodens und dem Gesetz des Kapitals. Dem alten, auf dem Besitz des Bodens beruhenden Gesetz, und dem neuen, das sich auf den Besitz des Kapitals stützt.

Das ist der Kampf zweier Weltanschauungen, die sich nie vereinigen lassen werden. Die Weltanschauung des Menschen, der Oberhaupt des eigenen landwirtschaftlichen Betriebes ist und des Menschen, der Mitglied einer anonymen Gesellschaft ist; des Bauern und des Börsenspielers. Des Produzenten der zum Leben unumgänglich notwendigen materiellen Werte, der unmittelbar mit der Natur kämpft und des Coupon-Abschneiders, der auf Börsenspekulationen sinnt. Der Gegensatz des Glaubens an eigene Arbeit und

an die Unumgänglichkeit des Kampfes und des Krieges — und des Glaubens an Geschicklichkeit, Glück, unbegrenzte Möglichkeiten der Spekulation und die Möglichkeit des „allgemeinen Friedens.“

Der Glaube an die Notwendigkeit der Religion, der Idee, als der Kräftebewahrerin im harten Kampfe mit der Natur auf der einen Seite — und die volle religiöse Gleichgültigkeit des wissenschaftlich-berechnenden Selbstbewußtseins der Bewohner der Bankbüros andererseits.

Der Gegensatz zwischen dem Schönheitssinn, der sich im ganzen Leben äußert: im Obstgarten, auf dem Felde, in den verzierten Jochen, im gesticktem Hemde und — der verkäuflichen Kunst, mit der Kunst nach der guten Mahlzeit, der Kunst als Luxus.....

Das ist der Kampf zweier sich ausschließenden sozialen Ordnungen. Die Achtung vor dem Namen des Bauern und des Kriegers, der seinen Grund und Boden verteidigt, wenn auch seine Individualität genau durch die Pflichtgesetze begrenzt ist, durch die Gesetze der Arbeit und des Krieges — und die volle Gleichgültigkeit in Bezug auf Namen und Herkunft eines Finanziers und „Firmeneigentümers“, wohingegen seine Person durch die liberalen Gesetze des Kapitals von allen Beschränkungen befreit ist.

Die Achtung der Bauernfamilie vor ihrem Oberhaupte als dem Leiter des Betriebes und die Nichtachtung, die die Familie eines Kapitalisten ihrem Oberhaupte gegenüber hat als dem passiven Besitzer der Wertpapiere.

Eine Frau, die Helferin des Bauern ist, kann und muß in gewissen Fällen selbst zum Oberhaupt und zur Monarchin werden — eine Frau der bürgerlichen Demokratien kann zwar nicht Präsident der Republik werden, aber sie besitzt alle Rechte der liberalistischen Familie auf Unsittlichkeit und darf mit ihrer Anwesenheit die bürgerlichen demokratischen Parlamente lächerlich machen.

Ein Vater, dessen Pflicht es ist, seinem Sohne den, von seinem Vater geerbten Grund und Boden zu übergeben — und dann ein Vater, der unumschränkt über das Kapital, das er selber gemacht oder von einem reichen amerikanischen Onkel geerbt hat, verfügen kann.

Das Geschlecht, das sich nur als einstweiliger Bewahrer der nationalen Werte betrachtet und das sich für seine Verwendung verantwortlich fühlt, nicht nur vor den Vorfahren, sondern auch vor den Nachkommen — und das Geschlecht, das sich sagt „die Nation bin ich“, dem die Nation nur eine vorläufige Gruppierung der sozialen Kräfte bedeutet, bei der man gewinnen oder verlieren kann.

Die Psychologie des Bauern: die Verantwortung für jeden Schritt der im eigenen Betriebe und in der nationalen Wirtschaft getan wird, — und die Psychologie der Börsengeschäftemacher, die so reich sind, daß sie nicht nur die Aktien, sondern auch die Staatsmänner und die Volksführer kaufen können.

Es ist ein Todeskampf zwischen dem gegenwärtigem Dorfe und dem kapitalistischen Staat. Dem Staat als landwirtschaftlichem Betrieb und dem Staat als Börse. Dem aristokratischen, klassenmäßigen Prinzip, das ein Prinzip der Produktion, der Arbeit und der Organisation bildet, welches auf der, auch dem Bauern bekannten biologischen Ungleichmäßigkeit und dem Gesetze der Asymetrie im Leben der Natur und Menschheit*) entspricht — und dem demokratischen zahlenmäßigen Prinzip, dem Prinzip der gleichmachenden Schwärmerei der Stadt und des Kapitals: der Gleichheit aller dem Golde gegenüber und nur der Ungleichheit der Zahlen und der Individuen. Da ist endlich der große Kampf, der jetzt in der ganzen Welt zwischen dem monarchistischen und dem republikanischen Prinzip entbrannt ist.

Zwischen dem Gesetz des Bodens und des Kapitals kann es keinen Ausgleich mehr geben. Eins von ihnen muß nachgeben und zu Grunde gehen. Hinter jedem stehen die lebenden Menschen, die lebendigen sozialen Kräfte.

Das sind: die internationale Finanzbourgeoisie einerseits und die landwirtschaftlichen Kreise andererseits. Entweder werden die Verteidiger des Bodengesetzes so viel Kräfte aufbringen können, daß sie, die in ihre Reihen durch das Gesetz des Kapitals hereingebrachte Entsittlichung vernichten werden und im Stande sein werden, ihre Reihen zu stärken und sich von der Herrschaft des Goldes zu befreien, oder die Kultur der europäischen Nationen wird zugrunde gehen.

„Der Sieg der Entente“ — schreibt Sorel in seinen Materialien zur Theorie des Proletariats — „bedeutet einen Triumph der demagogischen Plutokratie, bedeutet die Niederlage Deutschlands, das Ende der feudalen Aristokratie des alten Preußens, oder aber das Ende des liberalen Bürgertums? Ich bin der Meinung, daß diese zweite Hypothese wahrscheinlicher ist“. So denkt der große französische Syndikalist und Soziologe.

WOLFGANG JÜNEMANN

З олімпійських сонетів

Мужність-це боротись без ушину!
Не в ралець тобі життя тверде.
Лиш борня твою долоню чиню
святот гордості, знаком побід зведе.

*) Nur in diesem Sinne gebrauche ich hier und auch weiter das Wort „Aristokratie“. Bei mir bedeutet es nicht nur die titeltragenden Nachkommen der aristokratischen Schichten, besonders nicht wenn diese die organisatorischen und volksgemeinschaftlichen Fähigkeiten ihrer Vorfahren verloren haben, und dadurch aufgehört haben eine Aristokratie zu sein.

Трудно плід зільчить на верховинах,
пізнім літом засів там зійде,
Та важкого золота зернини
знов запрагне поле молоде.

Вічний круту! Чи не так охочий
кожен з нас весни нового змагу?
прозолоті тут, що ясно світять,

що вершити перемогу хочуть,
що початок все молодшим снагам,
що серця невкостістю сплять.

переклав з нім. Б. К.

* * *

MANUEL MACHADA

Веляскезові списи (Здача Бреди)

На рівнині, задимленій бд крові,
суворих воїнів отаборені стани
і сповиває опар пурпуровий,
Голяндії підсоння олив'яне.

Ось промінь втомлений, зимовий,
у млі боевиця, жахаючись, потане.
А вітер має злото-малиновим
Еспанії знамям, що без догани.

А Бреда в сполосі. Тривогу
звитяжець пихою ховас. Й мовчки біль
укрив звитяжений на ворохобнім чолі.

І наче квіт-шляхетність, осторога,
у вітрі гострому, у вітрі з воєн піль,
зів'яне усміх мстивого Снінолі.

переклав з есп. Ю. К.

ЮРІЙ КОСАЧ

Розважування про Театр (I.)

Драматичне мистецтво-блискавка, могутня й коротка. Тасмниці театру це не краса деталів, як казав про поезію Вольтер, а краса цілости, краса скоротів і перекроїв, подій і конфліктів людської душі. Продовж двох століть та тасмниці театру була затрачена. Культурні центри Європи чинили неймовірно

зусилля, щоб адоптувати індивідуальності авторів до нової звичаєвості; тому театр ставав не постійним відкриванням нового, а конвенансом. Расін волів наслідувати не Аїсхіля, а Еврипіда. Корней дав формулу що мала бути генеральною лінією поступовання сучасної людини: „я є паном себе, як і всесвіту.” Дух псевдоклясицизму народився із цього прагнення опанувати себе, скувати інстинкти, вигнавши прозорливо з людської душі всіх „демонів”, що її тривожили. Щойно Руссо приготував поворот „демонів” і того всього, що офіційні моралісти засуджували. Романтизм цілковито відродив культ спонтанності-театр Шекспіра, найвчистіший театр. Автім, чим були жахіття Короля Ліра і Коріюліана після жорстокостей 1789 року? Греблю, збудовану псевдоклясицизмом зірвано. Театр став ізнову видовищем пасії. В театрі дозволено вказувати зразки найінтимнішої безнадійності людських істот. Дозволено на показ не лиш темпераменту, а вирост фурії. Персонажі романтичного театру не лиш не зносять себе, але вирост роздирають один одного, мов дикі бестії. „Я не можу відступити, я спалив усі мости, мені залишається лиш іти нестримно вперед, виявляти лиш моє я”, каже один із персонажів спірної Шекспірової трагедії „Арден з Февершем”. Ці слова незвичайно суттєві для живого театру, для театру Єлисаветинської доби зокрема. Навіть Гамлет, який вважається загально зразком безвольної людини, іде лиш вперед, не вагається, не ощаджує нікого-ні Офелії, ні Польонії, коїть лиш катастрофи.

Істотою театру є віра в фатальне. Мета драматичного мистецтва: ловити людину в тому менті, коли вона біжить до своєї катастрофи, обдати її тоді невблаганим світлом. Отже людина, за виразом одного німецького романтика зявляється нам у театрі мов „віхоть, підпалений на вітрі”.

Найдосконаліший вираз, найбільш мистецький по засобах, створив англійський театр XVI ст. Після грецької трагедії, після риторичних трагедій Сенеки, перед романтизмом німецьким і В. Гюґо, Уїлем Шекспір дав нам серію блискавичних скоротів людської долі, нужденної і величньої. Геній Марльова, Піля, Томаса Кіда, Бен Джонсона, Флетчера, Вебстера, Мас-сентера показав людськість під покарою Еріній. Дух театру Єлисаветинської доби інспірує англійську літературу Отвея, Шеллі, Льюелля, навіть Свенберна.

Не йде про мьєлодраму і макабрність того театру, майже знайому нам із сучасних кримінальних романів. Ці мотиви служать Достоевському і добі натуралістів, типу Золя. Театр оперує ефектами мьєлодрами й макабризму в

міру потреби, як засобом. Мета його, як згадано, інша. Вирвати од буденної людини її секрети і показати їх світові. Несподівано довідуємось, що якась сіра людина була цілим скарбом великих почувань і билась за девізу „все вперед”. Зрада людської таємниці, що є глуздом людської комедії взагалі-провідна мета драматичного мистецтва.

* * *

Модерний театр Європи знаходить свої первісні джерела натхнення. По кічах і блефах футуризму й експресіонізму (апріоричного, не органічного наставлення ловити пасії) прийшов несподівано поворотний опір неоклясицизму, виражений схемою розумовою і логічною діалогу характерів, забезпечений довершеністю техніки, модерністю костюмерії, жвавістю сюжету. Історична драма чи репортаж-це лиш утеча од доби, рятунок авторів, що бережуть свою політичну нейтральність. Неоклясичний театр у своїх авангардних позиціях виростає з символістичного театру, втім найсильнішої мистецької позиції нашого століття. Але неоклясичний театр з хйго тенденцією до вговтання „демонів”, до пригашення спонтанного, до погляду на світ прижмуреним скептичним оком (Б. Шов, Л. Піранделло) не відповів нашій епосі „духової павзи”, епосі „антицивілізаційній”.

Один д'Анунціо щиро тужив за єлисаветинською традицією, за театром пасій, за блискавковим скоротом людських призначень, за виразними конфліктами. Конвенанс і мельодрама навіть у наймодернішій проєкції бавить, але не зворушує. Глядач бажає переживань сильніших ніж сама епоха, бо театр це найсильніши відбірач духових вібрацій епохи. Нині на місці, риторика Сенеки, жахіття грецьких хорів, але понад усе Шекспір. Ричард II мусить абдикувати, Отелльо мусить душити Дездемону, Брут мусить карати Цезаря, Ричард III убивати всіх своїх ворогів. Людське „я” прагне виявлення, як найбільшого свого вяскравлення.

* * *

Український театр є в занепаді, бо ніколи не боровся за красу синтези. Краса деталей, суть лірики, питоменна театрові Котляревського. Мельодрама найбільш провідний жанр нашої драми, цвіла особливо в добу натуралізму Винниченка. Відгомін західноєвропейського символізму залунав поважніше творчістю Лесі Українки й О. Олеся. Театр дидактичний, часів т. зв. просвітянського позитивізму і повоевний (головно історично-сюжетний) плоский не лише тому,

що всяка раціоналізація спонтанного у мистецтві-хиблений помисл. Наш театр узагалі не завдавав собі ніколи ціли вимовлювати секрети особистости і рвати границі конвенансу, ніколи не викликав демонів. Стель його-опір, (при чому незвичайно спрощений), визволеним пасіям і конфліктам. Проте, впорскнення формул елисаветинського театру, що тепер усюди відживають, необхідні для життєздатности і розвою нашого драматич. мистецтва. Ті формули мусять одержати український неповторний вираз. Романтичне „я”, що прагнуло визволитись, повинно найти український зміст. Синтеза української душі і всіх її можливих конфліктів-місія українського новітнього театру. Автім, ви-стане звернутись до джерел. Наш театр ХУІІ і ХУІІІст. патякає, попри свою псевдоклясичну позолоту, на у к р а ї н с ь к е трактування вічної істоти театрального мистецтва.

Огляд преси

З низки заміток і статей, що зявились в останньому часі в чужинецькій пресі, а обговорюючих проблеми Української Гетьманської Держави, звертає на себе увагу велике інтервю з ЯВП Гетьманом Павлом Скоропадським, уміщене в данськiм щоденнику *National Tidende*.

Часопис виріжняє знаменні слова ЯВП Гетьмана: „Ми Українці-віримо в щасливу будуччину так палко як віримо в Бога наших батьків. Віра в нову Велику Україну є для нас релігією. Віримо, що 45 мiліонів Українців обєднаються під синьо-жовтим прапором”. Кореспондент копенгагського щоденника старанно потує всі відповіді, які ЯВП Гетьман зичливо дав йому, на запити про історичне минуле України, про сучасне її положення, про відношення Українців до СССР і до Польщі та про вільну Карпатську Україну.

Паризький *Je suis partout* з 3. ІІ. ц. р. присвячує цілу сторінку Україні. На неї зложились статті: досить поінформований огляд недолі українського фільму в СССР, завваги до перекладів М. Гоголя — „найбільшого письменника України, що одначе писав по російськи” і більший нарис про боротьбу кавказьких народів за визволення. Часопис, навяжуючи до „пророцтв” відомої п. Табуї, зітхає з полегшою й іратулює собі за взяте ним, від початку, становище відносно

України. „В цій такій скомплікованій українській справі, тривожній в деяких її аспектах, Франція не має ніякого очевидного інтересу. Є настільки ж недоречним (щоб не сказати більше) підбадьорювання українського націоналізму наскільки безглуздим є присяга на вірність святому ССРСР, як це роблять воїновничі жидо-марксистки і червоні християни.” Від *Je suis partout* можна не вимагати підбадьорювання українського націоналізму, чого до речі, цей останній од нікого не чекає, але можна вимагати об'єктивності в українських справах, на що дозволяв би відомий напрям журналу, де інде дуже серйозний. Одначе ті „студії без сторонничості”-заповіджені журналом у справах народів гноблених большевиками починаються під знаком сумнівів, чи „дійсно були гноблені народи Росії перед революцією?” Проводячи аналогією між нинішньою Україною а колишньою Польщею, журнал застановляється, чи дійсно така аналогія можлива... Неодмінні згадки про „великодержаву заінтересовану в розвалі ССРСР” і споми́н про Гоголя, що таки писав російською мовою, зраджують все ті самі інспірації ославленого П. Тулевіча-малєроса з походження і з вірування, що враз із жидо-марксистськими воїновниками і червоними християнами постачає матеріал для „об'єктивних студій” п. П. А. Кусто, „спеціаліста” від української проблеми в таборі французького націоналізму. Цей табор, що правда не присягає на вірність святому ССРСР., але уперто не хоче відмовитись від сентименту до російського імперіалізму.

В німецькій пресі появилося за останній час чимало нотаток про Карпатську Україну, обговорюючи різні аспекти її життя. І так статті на теми К. У. появилося в: *Berliner Börsenzeitung* (28. 1.), *Neue Leipziger Zeitung* (29. 1.), *Niederdeutscher Beobachter* (28. 1.), *Düsseldorfer Nachrichten* (27.1.), *Danziger Vorposten* (24. 1.) *National Zeitung* (31.1.) і в інш.

Берлінський офіціоз міністерства зак. справ *Deutsche Allgemeine Zeitung* помістив дуже цікаву статтю (27. I. 39) „Споми́н з України”, в якому кол. старшина німецької армії розповідає про свій побут в Україні з 1918 р. Орган нац.-соціаліст. молоді *Wille und Macht* приніс у своєму першому числі за цей рік велику статю свого кореспондента К. Ш. про його вражіння з Карпатської України. Після цікавих завваг про жидівське засилля на К. У. та про мадярсько-польські сіті над молододою державою, автор ставить питання: „Чи К. У. є твором здатним до життя? ..Відповідь його позитивна: „За-

кордонні критики з Будапешту й Варшави твердять, що К. У. засуджена на смерть. Що так не є, про це може кожен переконатись. Українці щасливі, маючи можливість господарювання в їх власних чотирьох стінах. Про господарчі можливості ще не сказано останнього слова Справою уряду буде виконати його обов'язок у цьому напрямі. Треба залишити уряд і народ у спокою, для творчої праці. Таке є палке побажання всіх українців на цьому східньому відтинку нової Чехословаччини. Його треба поважати."

Той, що завжди все знає, краківський І. К. С. з 26. І. ц. р. розповідає справді макабричні історії про рух Українців за кордоном. „Одні грають на червоне, друге на чорне, а інші ще грають на біле” . . . Мафії, бюра, агенти, протектори, міністерства, Берлін, Париж, Лондон, Нью-Йорк-чого тільки не вигидає уява бідного, перепудженого шкрябайпера з І. К. С.! що замість статей на українські теми повинен був постачати оповідання до кримінально-потресаючих „Свят-ів шиїод”. А найважливіше: „Не дай Боже, щоб Русь щераз пережила такі трагічні моменти як у 1918 аж до 1920, щоб через луну пожегарів і море крові узріла ту правду, що тільки з Польщею зв'язана назавжди її судьба” Приємність по нашому боці. Маємо ще одного „приятеля”, що не досипляє ночей і в межичасі, між двома буйдами, думає про нашу судьбу і нашу майбутність.

Українська Хроніка

В УССР Цікаві зарядження центральної влади вказують на сильне загострення внутрішніх протиріч режиму і на тривогу перед зовнішньою небезпекою, яка виявляється паралельно у гарячковому зброєнні й активізації тої частини індустрії, що зв'язана із „оборонною”. Три постанови центру, оголошені в декретах з 21, 28 і 29 грудня 1938 р. заторкують робітництво і виразно змінюють його положення. Водночас вони зраджують всі небезпеки, що наростають в лоні робітництва і вимагають окремих заряджень. Перший декрет торкається встановлення т. зв. „трудоких книжок”, що мають запобігти флюктуації робітництва, прив'язуючи його до виразних осередків виробництва і строго контролюючи його видайність праці. Постанова з 28. XII., вводить для робітників

відмінну форму стахановщини через т. зв. „трудо́вые звання и отличия”; причому „отличий” єсть три роди: за „видатність”, за „справність” і за „геройство” у праці. „Звання” поглиблюють у свою чергу ще більше класові розшарування серед недавно зрівняного робітництва в ССРСР і створюють рід робітничої совєтської аристократії вірної режимові. Найбільш показовий для еволюції стаєнізму-совєтизму-є декрет з 29. XII. 38 р. Це є незвичайно суворе за́рядження в справі дисципліни в індустрійному виробництві. Мається врахування, на підставі того декрету, що всі заводи в ССРСР змілітаризовані в найвищому ступіні і їх інтенсивно розгорнене виробництво служити має якійсь часово окресленій цілі-в даному випадку оборонній. Декрет із 29. XII. вводить драконівські кари за „ліни́вство” і „неохочість до праці” робітників, регулює дуже безоглядно і зовсім не в дусі „гуманітарного соціалізму” справи звільнення і відпусток робітників, праці вагітних жінок і т. п. З декрету можна довідитись, що законної охорони праці в ССРСР не існує. Згаданий декрет остаточно закріплює рабське ставлення до робітників у ССРСР. В політичному відношенні цікава теж реформа присяги армії оголошена 4. I. 1939., широко обговорювана в закордонній пресі як остаточно „прощання з марксизмом”. В новій пресязі, що її мають складати всі військові ССРСР поновно і індивідуально 21. II. б. р. залишились лиш дуже слабкі натяки на колишню комуністичну фразеологію. Натомість сильно наголошено „совєтський” патріотизм і вірність та послух совєтській „батьківщині” кермованій „великим вождем”. Проте, це не значить, що Москва цілковито зріклася свого колишнього гасла „світової революції”. Навпаки, недавня промова Ворошилова підкреслила, що „совєтська армія в майбутній війні дуже чесатиме на піддержку робітничих і селянських мас, прихильно настроєних до нашого союзу.”

Ідеологічно, анаціональний і державний совєтський „націоналізм” все ще закреслює широку амплітуду між московським патріотизмом і комінтернівським інтернаціоналізмом, зручно наголошуючи раз один, раз другий відповідно до місця й часу. Та за́рядження останнього часу дуже показові своєю радикальністю, тим більше, що регулюють справи в даному періоді для оборонності ССРСР найважливіших соціальних середовищ: робітничого і військового. Вказує це рівночасно на зростаючий протибольшевицький опір якраз цих двох класів.

В виборах до карнато-українського союму в дні 12 лютого ц. р. 92,40 відс. управнених до голосування висказалося за

списком Українського Національного Об'єднання. Це, як стверджує закордонна преса, перший раз від упадку української державності, українське населення мало можливість вільно виявити свою волю. Повна перемога У. П. О. як єдиної партії для єдиного народу є перемогою української ідеї на теренах Карпатської України, є свідомством велитенського духового зрушення, переживаного в даний мент тою західною віткою нашої нації, що має щастя існувати і розвиватись у власній державній організації. Выбори викрили дійсний стан національної свідомости населення Карпатської України і показали чужині, що всі ворожі наклепи про „русскість“ К. У., про „ворожність населення до уряду“ і т. п. були звичайною провокацією. Українці дали ясну відповідь, проте день 12 лютого 1939 входить до української історії новітніх часів як один із найбільш світлих. Водночас, ця перемога дає велику моральну піддержку урядові. Прем'єр о. Волошин у своїй оцінці події заявляє м. ін.: „особливо тішить мене, що я знайшов потвердження того, що наша дорога правильна і можу запевнити, що тією дорогою підемо неохитно в дальшій нашій праці.“ Подібно оцінив факт виборчої перемоги УНО міністр Ревай. „Карпатська Україна, каже він, високо піднесла прапор і піднесе його ще вище при солідарній співпраці цілого народу“.

12 лютого-перша дата, що від жовтня мин. року дає можливість чужині й Українцям поза межами Карпатської України здати собі справу, на основі реальних даних, про біляне національної роботи конструктивних чинників краю за короткий час кількох місяців. Воля широких народніх мас К. У. працює на актив все української ідеї. Це найважливіше і найреальніше. Справою керівних чинників і суспільних організованих сил надати тій волі напрям державнотворчої праці. Без сумніву, кожноразове скріплення внутрішньої консолідації та політична зрілість має будуть запорукою успішної розбудови всіх ділянок життя Карпатської України в майбутньому. Зокрема, праця уряду К. У., в напрямі економічного двигнення краю, нині, після 12 лютого, буде значно улегшена.

Нові Книжки

За Велич Нації. Збірник присвячений 20-літтю відновлення

Української Гетьманської Держави. Львів 1938. Ст. 156.

Редакція збірника, як видно із передмови, ставила собі скромне завдання, „допомогти українському Читачеві доброї волі щераз передумати всі ці справи (Гетьманського періоду нашої державности, Гетьманського Руху і проблеми Української Трудової Монархії), та виробити собі про них безсторонній погляд”. Та збірник своїм змістом переріс поставлену мету. З численних статей і споминів, несподівано виріс суцільний і поважний твір, що докидає багато світла не тільки до проблем, які звязані з Гетьманською Ідеєю і Гетьманським Рухом, але й служить, у багатьох випадках, цінним доповненням до студії доби Гетьманської Держави, до з'ясування тих чи інших питань актуальних для загального духового й політичного життя Українців сучасного періоду.

Такою є передусім стаття С. Шемета: „Самостійність як нездійснена ідея, як декларація, як державний чин”. Вона незвичайно прозоро з'ясовує ієнезу нашої державницької ідеології новітніх часів і устійнює схему трьох етапів, через які проходив розвій ідеї самостійности. Об'єктивною аргументацією автор доказує, що тільки в третьому етапі, через акт 29 квітня 1918 року, ідея самостійности стала дійсністю.

Дуже цікаве теж наświetлення автором тієї статті деяких мало відомих історичних моментів кінця Гетьманської Держави. З інших статей звертають на себе увагу праці: Б. Гомзіна, Т. Коструби, сотя. О. Думіна, М. Геца, М. Пасіки, Г. Деркача, що наświetлюють різні моменти звязані з добою Гетьманщини і з проблемами українського державництва взагалі. Поважною історичною

довідкою являється сумнінна, сперта на джерелах, студія О. Пріцака про Рід Скоропадських. О. Губчак дає жмут думок про перспективи Української Імперії, якої здійснення звязане на думку автора, лиш із установами в Україні дідичної монархічної влади. Цілість доповнюють живі спогади сучасників та вірші відомих і славних українських поетів, С. Черкасенка і В. Пачовського. Видана по мистецьки ця книга прикрашена численними ілюстраціями, стає справжнім подарунком для Українців-державників. Водночас своїм спокійним і річевим підходом творить поважний вклад у нашу політично-історично-мемуарну літературу. Редакторам збірника слушно належить це щире признання. (м.к.).

René Martel. Le problème de l'Ukraine Extrait de Politique Etrangère, Nr. 6, Paris 1938.

Більша стаття відомого французького вченого-українознавця, автора книги про Карпатську Україну і ряду інших, заторкуючих українську справу, вийшла як відбитка, друкована в органі паризького Центру студій закордонної політики. Брошура, призначена для французького читача, назагал малозорієнтованого в справах Сходу, трактує українське питання в кількох аспектах, має також завдання подати основні відомости про Україну й українську націю.

Зорієнтований у матеріалі джерел, Рене Мартель доводить, що українська справа визволення була предметом міжнародної уваги від трьохсот літ, інтересуючи зокрема Францію Людовиків і Наполеона. Оперуючи відтак лиш позитивними фактами,

автор наświetлює сучасний стан України під совєтським і польським пануванням і обговорює актуальну справу Закарпаття. Для ворожих сил, що звичайно говорять про нашу справу як про „німецьку інтригу” було б незвичайно повчальним переглянути довідки Р. Мартеля, які дозволяють ствердити, що справа України інтересувала не раз і значно раніше ніж у часи Гольвега закордонну політику французької монархії. Як французький патріот Р. Мартель жалкує, що ні французький уряд ні французьке суспільство не доцінювало ваги української проблеми у повільному її аспекті, у свій час. Нині, як видно із заключення брошури, було б зацікавлено відновляти пляни Вержена і Отеріва. „Не йде про політичну акцію, говорить автор, йде про відновлення контакту між Українцями і Францією” в аспекті „простого інтересу добродійної цікавості”.

Брошура Р. Мартеля була б гарним вкладом у нашу пропагандивну літературу на чужій мові, колиб автор завдав собі шляхетного й милого обов'язку звільнити її цілковито од деяких ляпсусів, що не відповідають ані історичній правді ані взятій ним лінії приязної об'єктивності. (А. З-ич.)

Michael Tsouloukidze. **Die Ukraine.** Leipzig 1938.

„Автор належить до нації, що через спільність боротьби проти російської тиранії зв'язана з Україною. Як чужинець, доброзичливо настроєний, автор мав можливість завважити і підкреслити багато такого, що ввійшло б уваги уродженого Українця.” Так пише м. ін., в передмові до книги нашого грузинського приятеля, Михайло Антонович. Цей твір

поділений на глави: Історія, Народ і характер, Мистецтво й література, Проблема України. В об'єктивному і річовому викладі М. Тсулукідзе розгортає перед німецьким читачем панораму української історії, обговорює її головні етапи аж до найновіших часів, намагається зясувати виразніші явища української духовності і риси українського характеру в зв'язку з геополітичним положенням України. Користаючи з українських і чужинських джерел першої ваги, автор потрапив дати дуже синтетичний огляд цілості української проблеми з углядженням усіх тих її визначників, які лягають в основу українознавства модерного часу. Чужинець отримав талановитий, позбавлений пропагандного моменту, суцільний твір, що дає йому змогу вивести потрібні заключення.

Сам автор зачисляє справу відбудови нашої державності до одної з головніших проблем нашої доби. „Українське питання, каже він, не є лише національним-українським, релятивно обмеженим. Його значіння (особливо з господарського погляду) вростає в рямі світової політики”. Автор переконаний, що справа відбудови української державності не є віддалена в часі. Перемога наступить, бо „на неї працює виключно й рішуче українська людина”.

Талановитість, річевість, об'єктивність і сумлінна документація ставить книжку М. Тсулукідзе в шеріг кращих публікацій про Україну, написаних чужинцями в чужій мові. Зокрема на терені Німеччини, де відчувався віддавна брак подібних публікацій, цей твір виконає своє завдання провідника по справах, зв'язаних із Україною. [р. м.]

